

starejši, in verižica s tolarji Anzekova, ki je presekala z odločno pripombo:

»Boljše je, da prejmeta uro ter verižico mlajša, obleko in škornje starejša, ker sta že odrasli in bo jima pristojeala zapuščina kot nova.«

Mož ni rekel ne da, ne ne! Obrnil se je na postelji in bolešno vzdihnil.

Cila je bila uverjena, da je zmagala njena tudi glede ure, verižice, obleke in obutvi.

Pošepnila je notarju, naj sestavi pismo za predajo in prepis posesti, ona bo pa pripravila med tem južino, kakor se spodobi po sestavi ter podpisu oporoke.

Hušnila je iz izbe v kuhinjo. Moški so ostali sami. Po kuhinji so zarožljale burkije. Gospodar Andrej se je obrnil brez stokanja proti zbranim, sedel na posteljo in govoril razločno:

»G. notar, soseda in sinovi! Grunt na Sukovini je bil moje rajne matere in je moj. Zapuščam ga sinu Andreju. Žena in mati Cila dobi njivo nad hlevom, hrano ter dosmrtno streho in 1000 kron od prihrankov. Prišla je k hiši praznih rok, dovolj ji zapuščam za plačilo in kot si omin, da je bila toliko let čisto samostojna gospodarica. Anzeku, Jožeku in Tinčeku naj izplača najstarejši vsakemu po 2000 kron, ko se bodo ženili ter odhajali od hiše!«

Sedeči in stoječi moški so strmeli nad oporoko. Andrej je kimal samozavestno kakor nikoli v življenju in prosil notarja, naj le zabeleži njegove besede, ker le te so njegova med pričami in pri popolni zavesti izrečena zadnja volja.

Nobeden ni oporekal. Notar je pisal, saj ni bilo veliko, prečital in dal gospodarju ter radi varnosti morebitnega oporeka še pričama v podpis.

Oporoka je bila gotova, ko je stala na mizi južina v zahvalo za pisanje ter za pričnino.

Možje so jedli povejano svinjino. Gospodar je še vedno sedel na postelji, hropel v presledkih in sledil z motnim pogledom korakom zadovoljno krog gostov se smukajoče žene.

Na kmečko meso diši kapljica in prvi kozarec je namenil g. notar pametni očetovi oporoki, ki je edino pravična in omogoča vsem zadovoljno bivanje pod skupno streho, pozneje pa tudi vsakemu samostojno življenje.

Prva kupica je zdrknila po grlih na očetovo od Boga sicer še vedno mogoče zdravje; druga na bodočo razumnost in blagoslov mlademu gospodarju Andrečku.

Pri drugi napitnici je padel kozarec Cila iz rok. Rdečica ji je bušila v obraz, solze razočaranja so podrle očesne jezove, obe pesti je stisnila, dvignila je že desno nogo, da bi udarila z njo ob tla, pa jo je prehitel prvič in zadnjič umirajoči mož s poslednjo močjo.

Udaril je s tresočo roko po stranici postelje in potrdil z zadnjimi besedami zabeleženim ter podpisanim testament:

»Dreček bo od sedaj gospodar, ker bom zdajle umrl jaz in ne ti, Cila!«

Stari je omahnil na zglavje, začel obračati oči, parkrat je še zahropel in po njem je bilo.

Cila je kriknila na ves glas. Nikdo ni znal, ali radi presenečenja z oporoko, ali radi smrti moža.

Notar se je zmuzal z oporoko skozi duri. Sledili sta mu priči. V izbi pri baš kar izdihnulem očetju so ostali: novi gospodar, trije sinovi dediči in vdova prevžitkarica Cila ...

O prvi ter zadnji korajži pokojnega Sukovega Andreja, katero je pokazal na smrtni postelji, še govorijo dandanes po Drenovcah ter še mnogo dalje.

Ženske so ostale odločno na strani bridko prevarane prevžitkarice Cile; možje so z malimi izjemami za starega Suka, ki je imel tisti pred poslednjim izdihljajem prvo ter zadnjo odločilno besedo pri hiši.

Če katera Drenovčanka cekeče v moža, ga grize ter biča z besednim korobačem, je edina obramba miroljubnih moških Drenovčanov resna opazka:

»Pomni, bable, kaj je učinil na smrtni postelji Sukov Andrej!«

Pri vseh številnih govoricah, katere se pletejo krog Sukovih, treba poudariti, da živita huda Cila in pokorni Andrej v Drenovcah pri vseh v najboljšem spominu. Cila je ostala vzor vsem gospodaricam; Andrej zadnji in najhujši strah za jezične in preveč gospodujoče žene!

Januš Golec:

Zadnji Indijanci.

V letih, ko je bil pisec naslednjih doživljajev dijak v Celju, smo študenti kar hlatali po potpisnih knjigah Karla Maya. Profesorji so nam branili to čtivo, a so njihova svarila dosegla baš nasprotno. Prepovedano miče ter vleče. Ta rek je posebno privlačen za mladež. Od nas oboževanega Maya smo požirali pri mesečini. Zagrebli smo se v nagromadene mogoče ter nemogoče pisateljeve doživljaje tolikanj živo, da smo jih začeli posnemati. Najljubše so nam bile indijanske Mayeve storje, katere so nas tako na-

Beli hudci.

Zamorski kralj Fre-pung, poglavar v osr. Afriki prebivajočega plemena, je videl prvega belokožca v osebi knjigovodje danskega trijambornika. Pri pogledu na belca ga je prosil glavar, naj se sleče, da ga bo preiskal. Danec ni hotelizpolniti kralju želje — ker so se nahajale v njegovem spremstvu številne ženske. Ko je napodil vladar ženski svet, je knjigovodja odložil obleko. Kralj se ni mogel načuditi njegovim belim koži in je pretipal Danca lastno-ročno od temena do pet. Konečno je vzkliknil: »Da, res, človek si, a tako bel kakor hudci!«

Živi jeziki.

Francoski listi poročajo o ugotovitvi francoske Akademije znanosti, ki je prišla do sklepa, koliko živih jezikov imamo na

Januš Golec:

Zlato in kuga pod križcem.

Celo osmino v Malem Šmarju ono leto pred prevratom sem pomagal spovedovati na Svetih Gorah nad Št. Petrom. Prve tri dni je imelo nad deset duhovnikov dovolj dela od zore do pozno v noč.

Skozi nadaljno osmino sva ostala na Gori sama s šentpeterskim g. kaplanom. Zjutraj in sploh predpoldne so prihajale procesije iz Hrvaške ter skupine romarjev iz raznih krajev, katere sva opravila zlahka dopoldne. Kosilo nama je pripravila dobra mežnarjeva mamca in za popoldne sva se povabila kar sama v kake bližnje gorice in nočila sva zopet v duhovniški hiši na Gori.

Pri vsakem pohodu na popoldanski zlet naju je vprašal gorski cerkovnik, po vsej Sloveniji ter Zagorju dobro znani Cenek:

»Kam, gospoda?«

Ko je čul najin cilj, je zamrmral:

»Nič za nas.«

Šele pri razodetju, da sva namenjena v Černelčev vinograd, je godel polglasno:

»To pa to! Vesta, gospoda, nocoj bo temno kakor v rogu. Da bo gledalo lepše in da mi ne bi kedo očital, češ, Cenek je posilen, ostanita v gorici do mraka. Prinesel bom za vama svetilko in bom deležen na lep način izborne Oskarjeve sedemnajšice.«

Ostalo je pri dogovoru in že sva bila mimo Osojnikovega križa v smeri proti podružni cerkvi sv. Vida na Bizeljskem, kjer kraljuje na prijazni višini gostoljubni Černelčev vinograd.

Postrežba je bila vsestransko imenitna. Niti zadrževati naju ni bilo treba, še prenašlo se je zmračilo in je pricokotal stari Cenek z veliko svetilko.

Si nismo segli v roke, dokler ni prišel svečar na svoj račun. Poslovili smo se od gostiteljev pozno v noč. Na nebu ne meseca, ne zvezd, pač pa gosti oblaki, kateri so nekako tiščali neprodno temo na zemljo. Veseli smo bili in smo se na videz čudili Cenekovi dalekovidnosti in skrbi za popolno varnost vrnitve h gorski Materi božji.

Pot od Št. Vida na Gore ni dolga, v temni noči se le vleče in je naravnost opasna radi prepadov, kotanj v kolovozu, križišč ter vijug. Kljub goreči sveči v veliki svetilki nama je naročal Cenek, naj štokava s palicama v hrib ob desn. strani, da ne bo kateri zašel preveč na rob kolovoza. Popolna varnost poti se nam je obetala za Osojnikom na Vrhuncah.

Dobro smo kresali v treh za svetilko ter iskali s palicami hrib iz bojazni pred prepadi. Človek se hitro privadi temi in še tako grpasti poti, če ima pred seboj tako zanesljivega vodnika, kakor je bil mežnar Cenek.

Skraja smo molčali, pa kmalu je začel svečar s svojimi brlantami z vero v ponočne strahove. Sam Bog znaj, kaj vse je že doživel Cenek strahovitega krog gorske cerkve ter njenih opuščenih podružnic, v mežnariji in osobito še v

vdušile za življenje po ameriških prerijah, da smo se našemili ter prelevili v Indijance.

Ob šole prostih sredah in sobotah popoldne smo prirejali cele bojne pohode kot indijanski Apači ter Kiowe v takozvanem Marovšekovem gozdu zadaj za mestnim pokopališčem. Imeli smo na eni strani pri junaških Apačih glavna junaka ljubkega Winnetouja in s pestjo ter s strelico vsakega na tla podirajočega Old Shatterhanda.

Kiowe, zahrbtnže in konjske uzmočiče, je vodil Rdeči Lisjak, zvitez iz Letuša v Savinjski dolini.

Marovšekov gozd je tolikokrat kar odmeval indijanskih bojnih klicev in slednjič od joka ter stoka onih, ki so jo preveč izkupili v boju, ob mučeniškem kolu ali na sramotnem pobegu.

Takole prevrč dejansko posnemanje Mayevih indijanskih zgodb nikakor ni bilo šoli v prid. Marsikateri prevroč Indijanec je odšel slab red za celo leto, a je še vedno ostal najzvestejši pristaš Winnetouja, Old Shatterhanda ali tatinskega Rdečega Lisjaka.

Po že omenjenem Marovšekovem gozdu so rasle med bukovjem ter drugo drevesno mešanico po nekdanjih jasah dve- do triletne smrekice. Gosto smrečje je bilo posebno prikladno za labore, zalezovanja, prisluškovanja in skrivanja.

Koliko mladih smrekovih drevesc smo poruvali, polomili ter pomandrali pri bojnih metežih.

Neznanec je ovadil naše divjaško indijansko početje lastniku šume g. Marovšku.

Poslal je nad nas, ko smo izkopali bojne sekire Apači in Kiowe, tri močne hlapce z vitkimi palicami.

Marovšekovi razbojniki so nas napadli od treh strani in so si izbrali žrtve iz obeh taborov. Orjaški kmečki potegon je zagrabil z eno šapo po tri Indijančke ter jih mazal z leskovim oljem, kod je priletelo in dokler se ni navolil ter skočil za drugimi.

Tako lepo in rezko izbrani bojni klici Apačev in Kiowov so utihnili na mah po prvih udarcih napadalcev. Mesto izzivk na boj je zaoril po šumi jcl., stok in žvižgi glavarjev na skupen pobeg v smeri proti pokopališču.

Nepričakovano napadenih ni bilo treba pozivati na utek. Vsak je drl ter cvrl na svojo lastno pest, kamor je naneslo, da se le ni zamotal po presekih v gruče beguncev, po katerih so lopale leskovke, kakor bi klatil zrele orehe.

Po preteku dobre četrt ure je bila popolna zmaga na strani treh Goljatov, gozd očiščen Indijancev, taborišča porušena in Apači ter Kiowe so jo brusili po grabi in l. ibu, da so pulili travo za seboj. Še številni ranjenci so zbežljali z bojišča, v katerega ni upala stopiti nikoli več kaka indijanska noga . . .

Odločilno bitko med Apači in Kiowe so nam onemogočili Marovšekovi hlapci. Boj je moral vendar biti dobojevan, tega smo se zavedali vsi in še naši poglavarji. Dolgovezna posvetovanja obeh sovražnih taborov so rodila spoznanje: Po gozdovih ter travniških prerijah nam je bilo po skupnem porazu v Marovšekovem gozdu indijanstvo onemogočeno radi poškodovanja in teptanja tuje lastnine. Preostala nam je še edino Savinja, po kateri ne rasteta niti trava in ne drevje.

Istiniti Mayevi Indijanci so bili pravi mojstrski junaki v valovih rek ter jezer. Hajdi za Indijanci nad in pod vodo!

Imeli smo tedaj v obeh taborih plavače, ki bi bili kos marsikateremu resničnemu rdečkarju. Plavali so v vseh mogočih položajih ter zamahih, skakali po več metrov globoko in prinašali iz globin koščke poprej v vodo vržene opeke, groš, desetico in cele bakreni krajcar.

Študenti iz Savinjske doline so plavali liki delfini. Skočil je kje nad železniškim mostom v Savinjo, se potuknil pod valove in se prikazal na površju pri kaki sohi Grenadirjeve brvi.

Ze začetkom junija nas je kar mrgolelo pod mestom po obeh straneh Savinje ob količkaj daljše prostem času.

Winnetou, Old Shatterhand, Rdeči Lisjak in še razni drugi najboljši plavači so imeli dovolj opravka s poučevanjem plavalnih spretnosti, umetnosti in naravnost nemogočnosti.

Apači in Kiowe so se urili za odločilno bitko proti koncu šolskega leta na mokrem, na sredini Savinje, katere nam ne bo mogel onemogočiti še tako močan in za drag denar najet hlapec

V soboto dopoldne je bil sklep šole in odločilno vodno bitko med Apači in Kiowe so določili glavarji za sredo popoldne. Bojna razdalja z uporabo vseh skrivališč je bila odmerjena med prvim železniškim mostom in Grenadirjevo brvjo.

Povrh so še romale baš ono sredo popoldne po Savinji cele obsežne skupine ali partije splavov iz Savinjske doline.

duhovniški hiši, kjer je pregnal iz ene sobe strašno ropotajoči strah že toliko resnih ter res priznanih korajžnih duhovnikov.

Cenekove storje so mi bile več ali manj znane in seve razpotegnjene ter ovenčane z njegovo bujno domišljijo.

Bližali smo se posestniku Osojniku na Vrhuncah. Cenek je postal, popravljal leščerbo in nam pričel zagotavljati, da bo povedal eno o kamenitem Osojnikovem križu, ki je znana radi starosti le bolj priletnim sosedom gorske Matere božje.

Cenek je pripovedoval takole:

»Če bi svetil mesec in zvezde, bi videli koj za Osojnikovim plotom njegov znameniti kužni in kameniti križ pred gozdom, za katerim pričnejo Sv. Gore. Vidva itak poznata križ in tudi vesta, da ima uklesano letnico 1642. Postaviti ga je dal šentpeterski župnik Gregor Bedal pod cerkvenima ključarjema C. Ulčnikom in B. Zemljičem. Popraviti ga je pustil župnik J. Fundeš. Kameniti in bolj debeli gornji del križa je bil poslikan na štirih straneh. Deževje, zima in solnce — vse to je tekom stoletij spralo slike, da jih danes ni več videti.

Sigurno je, da je kameniti križ kužno znamenje.

Ko še ni bilo Osojnikovega križa, je davila, razsajala in naravnost kosila obupani narod — strašna črna kuga. Ljudje so prirejali romanja na Goro po golih kolenih in prosili nebeško Mater, naj odvrne s svojo najmogočnejšo priprošnjo pri Bogu šibo božjo — črno kugo. Tisočera in tisočera krvava kolena pobožnih romarjev iz

Slovenije ter Hrvatske so ganiła na Marijino priprošnjo neskončno božje usmiljenje.

Marija je razodela poprej imenovanemu gospodu župniku Bedalu, naj postavi na vrhu Vrhunc tik ob robu gozda kameniti križ s slikami zaščitnikov romarjev in priprošnjikov proti kugi. Fundež ali temelj za težko kamenito soho naj bo globok ter tlakovan z zlatniki, ki naj bodo odkupnina za kugo. Kakor hitro bo izkopana temeljna luknja ter v njej zlato, bo morala tudi črna smrt v njo. Zaklenjena bo grozna morilka pred pobegom v svet s težkim kamenitim križem, kateri stoji še danes in zapira kugi pobeg.

V Sušici na Bizeljskem je prebival pred dobrimi 50 leti studenčni mojster Jurij Nerat. Mož je razumel svojo stroko, kakor v tej naši okolici ne nikdo pred njim in ne za njim.

Če so ga klicali, da izsledí vodo ter izkoplje vodnjak, je prinesel s seboj čarobno šibo. Z leskovo šibo v roki je obšel korakoma mesto, kjer bi naj izvirala voda. Po čudežnih tresljajih ter migljajih leskovke je natančno povedal, kjer bodo morali in kako globoko kopati, da bodo pri vodi.

Ne samo vočne žile, šiba mu je razodevala z vso sigurnostjo, kam so naši predniki pred divjimi Turčini zakopali ter skrili zlato in srebro. Ljudje so govorili javno, da se je dokopal s pomočjo čarovniške leskovke do celih loncev čistega srebra in zlata.

Copernik Jurij Nerat je imel nekoč opravke tudi na Vrhuncah. Slučajno ga je zaneslo tudi mimo Osojnikovega križa. Možakar je nosil čudodelno šibo vedno pri sebi za obodi škornjev. Ko je stopil v bližino križa, mu je skočila palica

zemlji. Po tem poročilu je jezikovni Babilon velik, kajti dognana je, da se govori na našem svetu 3 tisoč živih jezikov. Če pa prištejemo k tem jezikom tudi vse one jezike, ki so se nekoč govorile in veljajo danes za mrtve, dobimo število 6736. Najbolj so razširjena azijska narečja. V Aziji je najbolj razširjena kitajščina in sicer v raznih govoricah, na zemlji pa zavzema prvo mesto angleščina. Po razširjenosti pride takoj za angleščino španščina, potem ruščina, nemščina, francoščina, nato pa po daljšem presledku še italijansščina.

Opica pri volanu.

V Bruslju v Belgiji živi čudak, ki že leta in leta študira takozvano »človeško cpi«». Znano je, da je to zelo brihtno bitje, in pravijo, da bi se z